

BILI AJDOL IGRATI SA SOBOM

Preveo
Dejan Cukić

Laguna

Naslov originala

Billy Idol

DANCING WITH MYSELF

Copyright © 2014 by Billy Idol

Translation copyright © 2015 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Za Džoun i Bila Brouda

SADRŽAJ

PROLOG: Kažu da, ako čuješ tresak, još uvek si živ	1
---	---

PRVI DEO: LONDON

Prvo poglavlje: Prvi buntovnički krik	11
Drugo poglavlje: Razigrani London	21
Treće poglavlje: Rokenrol gimnazija – duga kosa, zvoncare i cigarete sa hašišom	38
Četvrto poglavlje: Dudlanje sedamdesetih	53
Peto poglavlje: I bi pank	67
Šesto poglavlje: U revoluciji, jedna godina je kao pet	74
Sedmo poglavlje: <i>Generation X</i> zauzima pozicije – Vilijam Broud postaje Bili Ajdol	80
Osmo poglavlje: Noć u <i>Roksiju</i>	93
Deveto poglavlje: Odrastanje panka u „sudaru dve sedmice“	104
Deseto poglavlje: „Mladost, mladost, mladost“ – proboj na drugu stranu	113

Jedanaesto poglavlje: Belo svetlo, Belo usijanjanje, Bela pobuna	117
Dvanaesto poglavlje: Ne rasprodaja, već ulog	121
Trinaesto poglavlje: Veze preko okeana	134
Četrnaesto poglavlje: Spremi se, pozor, kreni	142
Petnaesto poglavlje: Pretpostavljam da jednostavno ne znam	159
Šesnaesto poglavlje: Bolje u se i u svoje kljuse	164

DRUGI DEO: NJUJORK

Sedamnaesto poglavlje: Rokenrol konkistador osvaja Ameriku pa spaljuje sopstvene brodove	177
Osamnaesto poglavlje: Nastajanje „Mony Mony“ – spoj panka i diska sa Zapadne obale	186
Devetnaesto poglavlje: Ako ovde uspeš	195
Dvadeseto poglavlje: „Vrelina u gradu“ – nastanak soliste Bilija Ajdola	201
Dvadeset prvo poglavlje: Holivudska omama i noći tekile	210
Dvadeset drugo poglavlje: Hoću svoj MTV – video ushićuje radio-zvezdu	223
Dvadeset treće poglavlje: Buntovni krik s razlogom	232
Dvadeset četvrto poglavlje: Promena ritma mašte i ukusa	240
Dvadeset peto poglavlje: Svako mora da zaluta	247
Dvadeset šesto poglavlje: Urlik lava i neprekidna globalna orgija	257

Dvadeset sedmo poglavlje: Baš savršen dan	264
Dvadeset osmo poglavlje: Kralj smrti – odbačeni film označava kraj Idolotvorca	274
Dvadeset deveto poglavlje: Na vrhu sveta, mama	280
Trideseto poglavlje: Povratak sjaju	293
Trideset prvo poglavlje: Irska sreća	303

TREĆI DEO: LOS ANĐELES

Trideset drugo poglavlje: Treba nam radosti čudo, rokenrol dete ludo	313
Trideset treće poglavlje: Čarobni život	322
Trideset četvrto poglavlje: Grad noći	326
Trideset peto poglavlje: Nevolje sa slatkišima	331
Trideset šesto poglavlje: Pijan, glup i go	336
Trideset sedmo poglavlje: Ovaj „začarani život“ ne sme imati plodove	342
Trideset osmo poglavlje: Holivudska obećanja	352
Trideset deveto poglavlje: Kresni na moj račun	359
Četrdeseto poglavlje: Madam i Propovednik	368
Četrdeset prvo poglavlje: Zapaljive misli	376
Četrdeset drugo poglavlje: Gorka pilula	383
Četrdeset treće poglavlje: Moj put je dug, on ide dalje	389
EPILOG	402
IZJAVE ZAHVALNOSTI	411

PROLOG

KAŽU DA, AKO ČUJEŠ TRESAK, JOŠ UVEK SI ŽIV

DO TOG JUTRA, 6. FEBRUARA 1990, živio sam već više od decenije na tananoj ivici, stalno prizivajući katastrofu kako bih osetio vrhunsko uzbuđenje. Živeo sam poremećen život. Osećao sam se sasvim ništavno. Ipak, zašto se nisam „primio i isključio“?^{*} Umesto toga, sledio sam kredo Džima Morisona, kredo Kolridža, a jedno vreme i Vordsvorta, kredo o samospoznaji kroz samouništenje, svesno mu se predajući sve do ovog časa:

Živi svaki dan kao da ti je poslednji i jednom ćeš sigurno biti u pravu.

Tog sudbonosnog jutra stajao sam sasvim budan u zoru u dnevnoj sobi svoje kuće u Holivud Hillsu, s pogledom prema basenu Los Anđelesa koji se spušta i razvlači u daljinu ka visoko izdžikljanim stubovima centra grada. Nisam dotad ni trenuo, a dok sam blenuo prema začecima rane gradske vreve, glava mi je još uvek zujala od alkohola i nedozvoljenih materija koje sam te noći uneo u svoj krvotok. Svetlost

^{*} Engl.: *Tune In Drop Out* – parafraza čuvenog slogana Timotija Lirija, ideologa eksperimenata sa LSD-om. (Prim. prev.)

dana razotkrivala se i rasipala na senke preko uzvišenja, kao da Bog polako obznanjuje boje koje je sa svoje palete odabrao za ovo jutro – smeđe i zelene nijanse zemlje i lišća naspram naglašene beline izdignutih stena gde na brdu počiva moja kuća.

Stojeći kraj prozora, čuo sam zavijanje sirena u daljini. Neko nije imao toliko sreće, pomislio sam uz melodiju tutnjave automobila umornih i nestrpljivih putnika sa auto-puta 101 što zavija kroz prevoj Kauenga, zvuk sveta koji se polako ponovo pokreće. Neprekidni jecaj auto-puta kao da je odjek moje iscrpljene duše.

Samo noć pre toga, posle skoro dve godine rada, završili smo snimanje albuma prikladno nazvanog „Charmed Life“.* Osećam pritisak što sam kod kuće tako rano posle obavezne žurke u studiju. Kažem ovo kao da smo napravili jednu žurku da proslavimo kraj snimanja, ali istina je da je žurka trajala pune dve godine. Dve godine ispunjene cirkom, ribama i motorima uz stalne doze trave, koke, ekstazija, horsa, opijuma i raznih pilulica. Gubio sam svest u nebrotjenim klubovima i budio se po bolnicama toliko mnogo puta. Bilo je slučajeva da sam se vraćao svesti s pogledom u neki jednolično sivi bolnički plafon, proklinjući samog sebe i pomišljajući kako sam verovatno sledeći na redu da crknem na hladnom pločniku ispred nekog losanđeleskog kluba okružen nepoznatim ljudima i paparacima.

Uzimao sam steroid GHB kako bih uklonio simptome zamora koji me je opterećivao i sprečavao da vežbam i tako održavam telo u nečemu nalik dobrom stanju. Ako preterate sa GHB, čemu sam ja sklon, to je kao da se na tri sata bacite

* Engl.: bukvalno značenje „začarani život“; život pod srećnom zvezdom. (Prim. prev.)

u privremenu komu. Za nekoga ko gleda sa strane, to deluje kao da ste otišli sa ovog sveta.

Kada smo počeli sa snimanjem 1988, obećali smo jedni drugima da ćemo biti dobri i usredsređeni na rad, uzdržavajući se od preterivanja s drogama i razvratom. Međutim, nedelje su se rastegle u mesece. Petkom smo obično ranije završavali uz „vreme za isključenje“ – kada smo svi uzimali ekstazi. Onda se petak polako pretvorio u četvrtak, i tako dalje, sve dok sva pravila nisu bila odbačena. Nekako nam je uspevalo da stvaramo muziku u stalnoj izmaglici. Činilo se da se svakih nekoliko dana ponovo oporavljam od još jednog divljačkog bančenja, pa mi je opet trebalo tri dana da se ponovo osetim „normalno“. Ispostavilo se da je album napredovao vrlo sporo i jedini način za nalaženje olakšanja od pritiska bilo je obeznanjivanje, izbegavanje bilo kakvog ljudskog osećanja i posezanje još jednom ka tami. Negde u toj tami, govorio sam sebi, leži tajna kosmosa ili nekakva skrivena stvaralačka poruka koju treba pronaći.

Pozivali smo devojke u studio da slušaju muziku. Činilo se da je spajanje posla sa užitkom najbolji način da se proceni kakav utisak ostavljaju nove pesme. Šmrkali smo crtu za crtom kokaina, a onda bi devojke počele da igraju. Nije trebalo mnogo da se nađu na podu studija i prepuste seksu s jednim ili nekoliko nas. Kada bi se žurka sasvim razmahnula, svi su šetali unaokolo goli, ako se izuzmu motociklističke čizme i marame. Čizme i marame postale su tematski okvir.

Devojkama je ovo prijalo i sasvim su se dobro uklapale. Možda je od pomoći bilo i to što smo ih skupljali po lokalnim striptiz barovima pa su se osećale udobno bez odeće. Održavali smo čitave orgije po studijima koje smo mesecima zauzimali. Kao da se radi o slavljenju nekakvog seks-kluba.

Zanimala su nas samo trenutna zadovoljenja. Bili smo lordovi fiksa.

Voleo bih da verujem kako je sve to bilo zarad traganja za pesmama. Seks i droga podizali su muziku, a pesme su nam dolazile usred haosa, cigareta gašenih u tanjire s hranom, podova kupatila pokrivenih bljuvotinom, znojavog seksa svuda po studiju dok smo isprobavali nove gitarske rifove ili miksove pesama. Zvuk naših miksova, uvek napanjen do daske, potapao je pozadinske šumove dudlanja i jebanja. Pesme se moraju napisati. Ideje moraju poteći. Taj tok mora pogoditi najprimarnije strasti. Bez ograničenja.

Sada kada je sve rečeno i urađeno, osećam se iscedeno i polomljeno. Nemir koji mi ne dozvoljava da zaspim proizvod je zabrinutosti i želje koju sam uložio u stvaranje albuma od koga zavisi moja budućnost. Takvu vrstu pritiska namećem sebi svaki put. Tu je i činjenica da su troškovi produkcije dosegli astronomske visine. Potreba da se parada nastavi iscedila mi je dušu i iscrpla volju za životom.

Mesecima kasnije, album „Charmed Life“ dostići će tiraž od preko milion prodatih primeraka. Singl „Cradle of Love“ i video-spot u režiji Dejvida Finčera postaće ogromni hitovi. Ali ja to ne znam u trenutku kada se vraćam kući iz studija u dva sata posle ponoći s namerom da se odmorim posle svega. Raskid veze s mojom devojkom Peri, majkom moga sina Vilema, ostavio me je praznim, ali je završavanje albuma bilo jedini cilj koji sam imao pred sobom. „Ako se stvar pritisne... Li će se predati“, glasio je telegram koji je Linkoln poslao generalu Grantu u Apomatoks 1865.* A onda opet:

* *Appomattox* – grad u centralnoj Virdžiniji gde je predvodnik konfederalne armije general Robert E. Li potpisao predaju severnjačkom generalu Grantu i tako okončao Američki građanski rat. (Prim. prev.)

„Neka se stvar pritisne.“ To je rokenrol stav. S teškoćama se treba otvoreno suočavati i zalivati dela suzama i krvlju. Odatle sam crpao nadahnuće.

Film burnih događaja od poslednjih nekoliko godina vrti mi se u podsvesti ne dopuštajući da se zanemari. Šta da učinim kako bih oterao tugu koja mi opterećuje misli i uvlači mi se u kosti? Dan je lep, sve je toplije, a sunce razgoni jutarnji smog. Ipak, osećam nespokoj, nezadovoljstvo iz dubine stomaka. Sada kada je album gotov, moraću da se suočim s nagomilanim životnim problemima i prazninom koja je ostala bez Peri i Vilema.

Motor će razduvati ovu postalbumsku tugovanku, pomislio sam. Dok otvaram vrata garaže, hromirani sjaj mog harlija dejvidsona *Wide Glide* iz 1984. obasjava me iščekivanjem, dozivajući me.

Saobraćaj Los Anđelesa je gust, a toplina sunca miluje mi lice i razliva se po mojoj goljoj glavi. Kalifornija još nije donela zakon o obaveznom nošenju zaštitne kacige, a ja sam uvek voleo osećaj vetra u kosi. Moj motor je pročistio grlo dubokim, predećim režanjem. Blistavocrni rezervoar i hromirani delovi blesnuli su pod jakim zracima nepriko-snovenog sunca. Odabrao sam teksas odeću da se slaže s plavetnilom nebeskih visina.

Čvrsto prijanjanje harlija uz put ovoga jutra deluje utešno i ja polako počinjem da se opuštam. Njegova linija savršeno se spaja s krivudanjem kolovoza pod nama. Pokušavam da pobeegnem svojim demonima. Slatkasti miris jasmína u vazduhu opija moje isprepletane misli. Dodao sam gas motoru koji s lakoćom prima komandu dok jezdím kroz vijugavi kanjon ka Bulevaru sumraka. Bujno zelenilo i drvored kraj puta okrepljuju mi misli koje počinju da lutaju. Mozak mi pune slike Pitera O'Tula u ulozi Lorensa od Arabije kako

juri kroz predele engleske unutrašnjosti isprobavajući svoj motor, nagoneći ga do granice, a tada –

BAM!

Moćna eksplozija prekida moje tiho sanjarenje. Osećam kako mi se telo nasilno lomata kroz vazduh lebdeći u potpunu prazninu. Onesvestio sam se pre nego što sam dodirnuo tlo.

OSEĆAM STVORENJA koja se skupljaju oko mene. Čujem glasove, neke vrlo bliske i glasne, druge tiše i udaljenije. Kovitlanje pokreta u ovom tamnom vrtlogu govori mi da postoje drugi svetovi. Mogu da osetim njihovu magnetsku privlačnost. Ljudsko prisustvo poseduje silu gravitacije i ja osećam kretanje oko sebe dok mi se vraćaju čula. Nisam siguran da li sam živ ili mrtav.

Prebačen sam nekud iznad sopstvenog tela. Nema belih tunela ni udaljene svetlosti. To je više nekakva crvena dimenzija. Dok se krećem kroz svet senki, s druge strane vidim bića grimizne noći kako se skupljaju da me dočekaju. Ona izlivaju ka meni svoju ljubav. Začudna dimenzija šalje zrake misli: „U pravu si. Mi te volimo. Ne brini. Evo ljubavi.“ Zbijaju se i guraju. Krug ljudi drži moju dušu u toplom zagrljaju.

Mogu da osetim njihove dobronamerne misli kako prolaze kroz mene. Ja sam jedan od njih, ali ipak još uvek poseban. Toplo crvenilo prožima mi mozak. Ovaj svet sigurno obasjava rumeno sunce. Ja sam povezan s drugima koji više nisu živi, ali još uvek postoje u ovoj crvenoj dimenziji. Crveno je boja života, boja smrti, crvena maska, slavlje. Prijatni muški i ženski glasovi odzvanjaju mojom dušom. „Volimo te“, kažu oni. To nisu jedinke, neprepoznatljivi su.

Sada klizim u tamnu provaliju, iznenada izvučen iz one dimenzije ljubavi. Visim u vremenskom procepu između života i smrti. Polako počinjem da dolazim svesti. Zastor ispred mojih očiju tek treba da se podigne. Kao da Bog još uvek nije izgovorio te večne reči: „Neka bude svetlost.“

ČUO SAM TRESAK. Bajkeri kažu da, ako ga ne čuješ, onda si već mrtav. Otvorio sam oči. Preplavio me je jak blesak sunčeve svetlosti. Ugledao sam ivičnjak, a glava mi je ležala svega nekoliko centimetara od ivice trotoara. Ležao sam na ulici kao krvavo klupko, sa harlijem nedaleko odatle.

Nezgrapno sam okrenut na levu stranu, preko svoje leve ruke. Oslobodio sam je i shvatio da je nešto vrlo pogrešno. Zglob mi je potpuno sjeban, a prsti izvijeni poput kandže.

Pridižem se da pogledam ostatak svog tela, a užasan bol prolazi mi kroz nervne završetke. Svaki pokušaj pokreta donosi talase agonije koji me razbijaju do srži. Pogledavši nadole, primetio sam da je moja leva čizma bez potpetice, koja se smkala o asfalt. Pokušavam da pomerim nogu. Ništa se nije dogodilo. Vidim krvavi unakaženi patrljak kako se probija kroz pocepane farmerke. Čini se kao da su mi stopalo i donji deo noge odvojeni od ostatka tela, a da prazno teksas platno leži na pločniku ispod mog kolena dok se krvava barica ubrzano širi iz natopljene tkanine. Ležim sam i čekam pomoć.

Besmrtna bajkerska izreka da postoje oni koji su padali i oni koji će tek padati odjekuje mi u glavi dok gledam čoveka kako prelazi ulicu. Iako vidi u kakvom sam stanju, on pita: „Da li ste dobro?“ Zanemariivši pitanje, odvaljujem: „Imam

zdravstveno osiguranje *Blu kros blu šild*, vodite me u bolnicu *Sidars-Sinaj*“, pre nego što ponovo izgubim svest.

U stvarnost me je vratilo snažno cimanje dok me bolničari prebacuju sa ulice na nosila. Počeli su da mi seku odeću i zaista mi se pojavljuje misao: *Baš dobro što nisam obukao moju omiljenu kožnu jaknu*. Razmišljao sam da je nabacim tog jutra, ali sam na kraju odabrao džins jer je dan bio tako divan. Čudno je kako ti takva sranja prolaze kroz glavu bez obzira na okolnosti. Potpuno sam svestan svega, istovremeno osećajući gotovo nepodnošljivu nelagodnost.

Grčevito kretanje ambulantnih kola kroz saobraćajnu gužvu, dok čas usporavaju a čas ubrzavaju, pomešano sa zavijanjem sirene deluje začuđujuće utešno. Potezi dvojice bolničara smireni su i promišljeni. U dobrim sam rukama. Brzina kojom su me prebacili na bolnička kolica i odjurili u operacionu salu urgentnog odeljenja podseća me na iskustvo koje sam imao na Tajlandu godinu dana ranije, kada me je vod tajlandske vojske ispratio iz zemlje omamljenog i zakućanog za vojnička nosila. Dok smo stigli do operacione sale, bol postaje tako žestok da su mi se misli zaledile. Povrede su napravile kaos u mom nervnom sistemu. Verovatno vrištim, ali sam potpuno gluv za svaku vrstu zvuka.

Činjenica je da nisam imao sluha za mnogo stvari. Putem kojim sam se kretao možda se retko ide, ali ja to svakako nisam radio na dobar način. Moj put bio je posut zanemarenim znacima upozorenja. Uprkos duhovnoj utehi koju sam dobio od onih prijateljski nastrojenih bića povodom sopstvene smrtnosti, nazad u stvarnom svetu došlo je vreme za vraćanje dugova. Nije to bilo ni prvi ni poslednji put da će se od Vilijama Brouda zatražiti da položi račune i plati vrlo visoku cenu.

PRVI DEO

LONDON

Prvo poglavlje

PRVI BUNTOVNIČKI KRIK

Midlseks, London; i Long Ajlend, Njujork

ROĐEN SAM U VREME kada su bogovi hodali Zemljom. Mislim na bogove roka. Dva meseca pošto je poginuo originalni „buntovnik bez razloga“ Džejms Din, ja sam se pojavio u bolnici *Edžver* u Londonu, 30. novembra 1955. Ko bi znao šta neko pomisli kada prvi put udahne. Dah se pretvara u plač koji će jednom postati glas. Ipak, naši su instinkti tu od samog početka, sva nagomilana iskustva onih koji su postojali ranije, svih ličnosti koje nosimo u sebi.

KADA SAM BIO DEČAK / TATA MI JE REKAO / RASTI VISOKO / DA, I BILI,
NIKADA NE PUZI / NAUČIO ME JE DA JAŠEM / POSLAO ME NA SOPSTVENI
PUT / NIKADA SE NISAM VRATIO.

— „Prodigal Blues“

Sve mi se u prošlosti čini tako daleko i davno, ali ovaj san o životu vodi nazad ka mojim prvim prijateljima, mojim roditeljima Džoun i Biliju Broudu.

Moj tata Vilijam Alfred Broud rođen je 6. jula 1924. u Koventriju, nedaleko od Birmingama u Engleskoj. Njegov otac Albert Broud bio je vlasnik štanda za novine, i istovremeno vodio jedan pab i hotel pre nego što će umreti od oboljenja jetre, izazvanog nesumnjivo prekomernim pićem. Nikada ga nisam upoznao. Mog tatu, njegovu braću Boba i Džeka, kao i sestru Džoun, odgajila je njihova majka Naomi Heslop Broud. Tata je s jedanaest godina dobio stipendiju za prestižnu školu *Solihal*, što je tada bila velika stvar. Po završetku školovanja on je postao trgovac pisaćim mašinama, a kasnije je prodavao montažne police za firmu *Hendy engl.* Pošto je znatno podigao prodaju proizvoda, vlasnici su mu obećali direktorsko mesto, ali to se nikada nije ostvarilo. Umesto toga, on je spakovao mamu i mene i preselio porodicu u Ameriku.

Moja mama Džoana O'Saliven rođena je u Irskoj 24. februara 1928. Imala je trojicu braće – Majkla, Džona i Donala – i dve sestre, Meri i Veru. Posle školovanja pod nadzorom strogih časnih sestara, Džoun je stigla u Englesku, u Šefild, kako bi postala bolničarka. Završila je kao medicinska sestra u operacionoj sali, zadužena da dodaje opremu hirurzima i vodi računa kako bi sve u prostoriji bilo spremno za uspešan zahvat. Upoznala je mog tatu 1950. godine i prešla iz katoličanstva u protestantizam kako bi se udala za njega 1953, otudivši se tako od sopstvenih roditelja, koji su odbijali da razgovaraju s njom sve do mog rođenja. Moja mama je uvek isticala da se njena protestantska crkva zove Katolička crkva Engleske, tako da nikada nije ni imala osećaj da je promenila veru. Bila je to ona vrsta briljantne irske izvrnute logike koja će mi dobro poslužiti u mojim potonjim avanturama. Nasuprot pogledima na svet moje majke, moj tata je bio ubeđeni ateista otkad ga pamtim.

Pre nego što smo se uputili na prekookeansko putovanje do SAD, svratili smo u grad Kork u Irskoj da obidemo deku i baku O'Saliven. On je gajio sklonost ka bubnjevima, a ona je umela da svira najrazličitije instrumente, uključujući klavir, harmoniku, bendžo, klarinet i violinu. Mamin brat Donal voleo je saksofon, a ona je pevala i svirala klavir. Zajedno su imali nastupe u pabu hotela u vlasništvu mamine porodice, a baka je svima pisala partiture pesama koje je sama komponovala na tavanu njihove kuće.

Iskrcao sam se u Ajzenhauerovu Ameriku 1958. s nepune četiri godine, a na kolenima mi je bio bendžo koji su mi poklonili baka i deka po majci.* Kada sam prvi put zakoračio s putničkog broda *Amerika* na američko tlo, ponosno sam nosio taj bendžo proričući svoju muzičku sudbinu. Unajmili smo stan u Rokvilu, prigradskoj zajednici na Long Ajlendu gde su većinu stanovništva činili ljudi što svakodnevno vozom odlaze na posao na Menhetn. To što smo se skrasili u gradiću s rečju „rok“ u svom imenu danas se čini kao još jedan predznak moje budućnosti. Istina skrivena u duši?

Često smo se šetali susedstvom i prolazili pored kuće tadašnjeg boksterskog šampiona u teškoj kategoriji Flojda Patersona. Mama se seća da nam se on ljubazno javljao, što je bio moj prvi dodir sa slavom. Moja majka je uvek imala otvoren i prijateljski pristup drugim ljudima. Ako bismo čekali u nekakvom redu, ona bi do dolaska na odredište upoznala svaku osobu koja je stajala s nama. Ponekad mi je zbog toga bilo neprijatno, ali znao sam da bi je povredilo ako joj bilo šta kažem. Mama me je ličnim primerom učila društvenosti. Pokazaće se da je to bila lekcija od neprocenjive važnosti.

* Asocijacija na čuvenu pesmu „Oh! Susanna“ i stih „*banjo on my knee*“. (Prim. prev.)

Neka od mojih najranijih sećanja na posete Menhetnu sadrže slike kanjona oblakodera koji se, preteći namršteni, nadvijaju iznad mene i odvlače me u budućnost. U grad smo odlazili u posete ujka Džonu, bratu moje majke, i njegovoj porodici. Oni su uvek bili dobro raspoloženi, čak i kada je ujka Džon morao da radi noću. Sva moja irska rodbina širila je oko sebe zdrav žar, i uvek se čula muzika. Većina mamine rodbine sada je živela u SAD, što je, siguran sam, bio jedan od razloga i za naše preseljenje. Kada je tata dobio posao menadžera u perionici *Blu point*, prešli smo u Aveniju Konklin, u Pačog, skroz dole u okrugu Safok, nedaleko od Vatrekog ostrva, baš tamo gde se ostrvo cepa na dva peraja i nestaje u divljim talasima oko svetionika Montok point.

Pokazalo se da je zimi ovde lako izgubiti osećaj za orijentaciju. Ledene mećave donosile su i po dva metra visoke smetove uz vetar snage tornada. Vozila za čišćenje snega prolazila su ulicama stvarajući nasipe sa obe strane. Međutim, sećam se da su leta bila duga i topla, a asfalt se topio pod gumama naših glomaznih bicikala. Veliki, veselo obojeni automobili sa džinovskim zadnjim krilima, plovili su ulicama. Moj tata je vozio baš tako dizajniran tirkizni dodž.

Užareno sunce davalo je topao okvir za aktivnosti moga detinjstva. Imao sam samo četiri godine, ali sam osećao slobodu, koja se činila ispravnom i prirodnom. Sećam se piknikâ za zaposlene u kompaniji na Vatrenom ostrvu. Ljudi su pristajali uz dokove svojim čamcima, čije su veličina i uglađenost svedočile o statusu u okviru firme. Pokretni frižideri i bermude bili su s kraja pedesetih godina stalno prisutni u našim kućnim filmovima, na kojima se vidi uživanje mlade engleske porodice u snalaženju sa američkim načinom života. Jake crvene i zelene nijanse natapale su moj mlađani mozak ostavljajući neizbrisiv otisak.

Iza naše kuće prolazila je rečica i ulivala se u okean. Na nekim mestima bila je sasvim uska pa je neko vezao konopac za drvo odakle bismo se zaljuljali i skakali u vodu. Naučio sam da plivam u omladinskoj organizaciji Crvenog krsta. S lakoćom sam se snalazio u vodi uprkos povremenom žarenju zalutalih meduza koje bi lečio odlazak do čuvara plaže. Jahali smo na velikim, moćnim talasima Atlantika pomoću unutrašnjih automobilskih guma.

Među hobijima moga tate bili su golf, lov, pecanje, vađenje školjaka i hvatanje sabljarki. Pokušao je da me nauči da pecam, ali bila mi je gadna pomisao na udicu zakačenu za škrge nesretne ribe. Često sam gledao kako se on bori sa ulovom, i ledio se pri pogledu na njeno telo prožeto bolom. Ni čišćenje ribe koje bi usledilo nije baš bilo po mom ukusu.

Sprijeteljio sam se s Dejvidom Frejlom, koji je stanovao pored nas. Njegov otac je patio od multiple skleroze i bio vezan za invalidska kolica. Poseban utisak na mene ostavljala je činjenica da imaju služavku i čak dva usisivača. Jedan za sprat, jedan za prizemlje kuće.

Jednom je tatin šef pozvao miljenike među zaposlenima u svoju veliku kuću na nedeljni roštilj. Mi klinci trčali smo dvorištem kroz mlazeve prskalica za travu. Život je bio lep. Ipak, vrhunac moga detinjstva predstavljali su dolasci u naš kraj kamiončeta sa sladoledom za čijim volanom bi sedeo čovek u belom odelu s crnom leptir-mašnom.

Televizija, posebno u boji, bila je još jedno ogromno otkriće za mene – čudo sa osam različitih kanala uz jutarnji predškolski program. Privlačile su me urnebesne komedije kao *Kapetan Kengur* ili istorijske lekcije Diznijevih filmova poput *Barske lisice*. Tu se opisivala američka revolucija, prikazujući Britance kao tupave kicoše, dok su Jenkiji bili đavolski pametni.

Spoznaja da sam ja jedan od tih kicoša koje smatraju neprijateljima bila je šokantna za mene. Brzo sam se otarasio svog naglaska i usvojio kaubojski žargon kako bih u amerikanizmu nadmašio i Amerikance. Međutim, kada sam 1960. s pet godina krenuo u školu, osećao sam da, kao Britanac, nemam obavezu zaklinjanja na vernost zastavi na jutarnjem okupljanju. Za mene prošlost i sadašnjost nisu bile tako udaljene, i još uvek tako mislim. Duboko u sebi osećao sam vezu sa onim što se vekovima događalo na zemlji, a istorija i muzika davale su mi osnovu za to.

Opet, kao i mnogi dečaci, maštao sam o sebi kao Malom Džou u filmu *Šejn*. Nosio sam kapu od rakuna u stilu Dejvija Kroketa, pa kape vojski obe strane iz Građanskog rata, kao i avijatičarski šlem Stiva Kenjona.* Bio sam zadivljen i samom prostranošću i veličinom Amerike, u šta sam se uverio kada je mama položila vozački ispit i povelu me na Nijagarine vodopade. Diveći se tom prirodnom spektaklu, prešli smo kanadsku granicu i obišli izvorišta Velikih jezera. Ima li kraja čudima ove zemlje? Amerika je posedovala velelepnot, ali njenu lepotu bojilo je i nasilje utkano u nacionalnu istoriju, kroz koju su se plemena starosedelaca borila za opstanak ukleštena između doseljenika i snaga Britanske imperijalne vojske.

Nasilje, ili pretnja njime, obeležili su moj život na drugačiji način. Iskusio sam strah koji donose probe najranijih sirena za uzbunjivanje u slučaju nuklearnog napada. One bi odjekivale praznim ulicama, a mi smo se „saginjali i pokrivali“. Obuzimale su me duboke i senovite misli nagoveštavajući jednu drugačiju, mračniju Ameriku, o kojoj dete može samo da nagađa. Doseljenici su ovu državu prosperiteta

* Popularni američki strip junak. (Prim. prev.)

zasnovali uz veliku cenu, a njihove muke porodile su bluz i, posledično, rokenrol.

MOJA NAJRANIJA SEĆANJA na muziku prepliću se s divljim, nestvarnim iskustvom prvih predsedničkih izbora kojima sam prisustvovao. Isteklo je Ajzenhauerovih osam godina, a Džon F. Kenedi i Ričard Nikson vodili su bitku da ga naslede. Moja majka, duhom još uvek katolikinja, obožavala je Kenedija. On je predstavljao novu nadu, neku vrstu nezavisnog mislioca. Ona je upijala njegove predizborne govore i skupljala gramofonske ploče na koje su otisnuti. I danas mogu da prepoznam neke od njegovih fraza dok je govorio o „novoј generaciji Amerikanaca“.

Mama me je vodila da ga vidim kada je kampanja prošla blizu nas. Nalazili smo se na prašnjavom putu usred nedodije, ali mladi Kenedi je ubrzo protutnjao tuda. Sedeo je na zadnjem sedištu limuzine bez krova, smešio se i mahao, a onda munjevito nestao. Nosio je Ameriku punu obećanja tim glasom koji je govorio: „Ne pitajte se šta vaša zemlja može učiniti za vas – pitajte se šta vi možete učiniti za svoju zemlju.“ Osećao sam kao da se direktno meni obraća.

Još uvek su mi pred očima mamini albumi s tim govorima, velike teške crne ploče s različitim znacima na unutrašnjoj etiketi i serijskim brojevima ugraviranim u vinil tamo gde se završavaju rilne. Kada je Dž. F. Kenedi dobio izbore 1960, bio je to dan slavlja za moju majku. Niko od nas nije imao pravo glasa, ali nekako smo se osećali kao učesnici njegove pobede. Zbog emotivnih putovanja koja sam delio sa majkom osećao sam veliku bliskost s njom. Nosile su me uzburkane misli da budućnost čitave nacije leži u šaci harizmatične osobe velike pameti.

Mamina zbirka ploča sadržala je i džez muziku velika-na kao što su Kaunt Bejsi, Djuk Elington i, posebno, Luis Armstrong, koga sam smarao fantastičnim. Kakav je samo divlji zvuk imao njegov glas pretvarajući se u još jedan od muzičkih instrumenata. Mama je volela i brodvejske mju-zikle kao „Moja lepa gospođice“, „Kamelot“, „Južni Pacifik“ ili „Muzičar“ (*Sedamdeset šest trombona povelu je veliku paradu*). Otkrio sam Ričarda Bartona kao kralja Artura u „Kamelotu“ i uživao u načinu na koji je pola pevajući a pola govoreći izvodio pesme, nesvestan da ću se mnogo godi-na kasnije i sam poslužiti istim pristupom. On je bio prva osoba koju sam čuo da peva o tome kako mu je dosadno, tromim glasom zaraženim mešavinom glumačkog doživljaja i alkohola.

Slušao sam i druge albume, kao „Songs for Swingin’ Lovers!“ Frenka Sinatre ili ploče Ele Fிட්දරාල්. Ipak, više sam voleo jednostavnost akustične gitare Teksa Ritera.* Ta gitara postala je simbol slobode ljudi od svih oblika ugnje-tavanja, kao da okidanje žica stvara ujedinjeni zvuk naših duša što pevaju o pravdi i pravima svakog pojedinca. Gitara je postala oružje naroda, „puška“ duše čiji su „meci“ pesme koje je stvarala. Kao dete, mogao sam da osetim, iako nisam znao, da čujem i prihvatim bez potpunog razumevanja. Tra-gedija! Neostvareno obećanje! Smrt! Nesreća! Oholost!

Teks možda nije bio tehnički najbolji pevač, ali je pose-dovao osobenost i veliku ubedljivost. Istina je odzvanjala njegovim glasom. Imao sam pet godina kada sam ga čuo prvi put, ali delići koji zbirno čine nečiju ličnost potiču iz dubo-kih i dalekih izvora. Pesma „Billy the Kid“ bila mi je jedna od omiljenih: „Tamo u Nju Meksiku, pre mnogo vremena

* Woodward Maurice Ritter (Tex, 1905–1974) – američki kantri pevač i glumac. (Prim. prev.)

/ kada se čovek oslanjao samo na svoj stari revolver... Upucao ga je Pet Geret, nekada njegov prijatelj. / Život mladog odmetnika došao je do kraja.“ Teks je pevao i naslovnu temu filma *Tačno u podne*, a izvodio je i dečje pesme kao „Froggie Went Courtin“ i „Pony Express“.

Teksov glas bio je pohaban godinama. On nije bio ni mlad ni zgodan, ali je zvučao toplo – delom zahvaljujući i starim cevnim mikrofonom koji su tada korišćeni za snimanja – i obogaćeno pravim životnim iskustvima. Ubistva, izdaje i smrt bile su njegove teme, a te pesme su mi delovale zaista sanjalački, prizivajući slike osvajanja američkog prostranstva i ljudi koji su živeli na ivici i pevali o tome. Voleo bih da možete osetiti nalete divljeg uzbuđenja koje sam dobijao iz pesama što su mi tako mnogo značile. Sve krene iz samog dna stomaka da bi pokuljalo naviše, preplavljujući telo toplim endorfinima zadovoljstva. Mozak zacvrči u blagostanju. Ja pevam telom akustičnim!*

Zanimljivo je kako sam pao na tu kombinaciju gitare i glasa, jer upravo će ona zapaliti savremeni svet: Robert Džonson, Baka Vajt, Vudi Gatri i Henk Vilijams popločali su put Elvisu Prisliju – „The Hillbilly Cat“ – i Džoniju Kešu. Ako je ta muzika predstavljala novo neistraženo prostranstvo savremene kulture, ja sam žudeo da ugledam slonove, ali te 1960. još uvek ništa nisam znao o rokenrolu. Imao sam uobičajene dečje pesmice na šarenim vinilnim pločama: „Tri praseta“, „Mornar Popaj“ i slične stvari. Ipak, ljubav prema muzici javila se već u najranijem detinjstvu.

Moja sestra Džejn rođena je 22. novembra 1959. Bio sam fasciniran njenom pojavom, što se lako može primetiti na našim porodičnim filmovima. Imala je velike obraze

* Ajdol je preformulisao stih pesnika Volta Vitmana „*I sing body electric*“. (Prim. prev.)

preko kojih je jedva gledala. Išli smo na porodično putovanje kroz dolinu Šenandoa uz planine Blu Ridž, zaustavivši se na poprištu bitke kod Getisburga. Sećam se da sam stiskao dugme na pultu za informacije i čuo glumca kako izgovara čuvene Linkolnove reči: „Pre osamdeset sedam godina naši očevi...“ Prizor prostora izdvojenog kako bi se očuvalo sećanje na jedan tako užasan događaj zauvek mi se urezao u misli.*

Iako nam je prijao boravak u Americi, ponuda za posao koju je tata dobio vratila nas je u Englesku 1962. Angažovala ga je kompanija koja se bavila prodajom medicinske opreme, uključujući i najsavremeniji aparat za merenje krvnog pritiska pod nazivom „baumanometar“. Dok smo leteli nazad u velikom avionu s propelerima, upitao sam roditelje gde je Bog. Ako je na nebu, kako je moguće da ga ne vidimo? Ovo pitanje mučiće me čitavog života.

* Bitka kod Getisburga (1863) bila je najkrvaviji okršaj Američkog građanskog rata i smatra se prekretnicom u korist snaga Unije. (Prim. prev.)

Drugo poglavlje

RAZIGRANI LONDON*

Dorking, Goring na Moru, Engleska

DOME, SLATKI DOME. Opet u Engleskoj, vratio sam se starim bunjištima svoga oca, mestu gde su me izbacili na svet, gde je čovek bio u ozbiljnoj opasnosti da se uguši pod tvrdnjama tadašnjeg vođe konzervativaca i premijera Harolda Makmilana da nam „nikada nije bilo tako dobro“.

Koji sam kurac ja znao o Engleskoj? Bio sam pravo američko dete. Imao sam jenkijevski akcenat i vojničku frizuru. Nosio sam patike, a ne brodarice. Govorio sam „čoveče“ umesto „drugar“, „dizalica“ umesto „kran“, „pandur“, a ne „bobi“.

Osećao sam se kao riba na suvom. Živel i smo pored paba na putu za Boks Hil, jugozapadno od Londona, kud bi ljudi nagrnuti vikendima, ali je od ponedeljka do petka sve bilo uglavnom pusto. Imao sam jak naglasak Long Ajlanda sa sve kaubojskim zavrtanjem kao posledicu odrastanja u

* Engl.: *England swings like a pendulum do* – naslov ovog poglavlja oslanja se na frazu „*Swinging London*“, kojom se označavaju uzbudljive šezdesete u britanskoj prestonici, a aludira se na zaljuljano klatno. (Prim. prev.)

isprepletanoj višejezičnoj sredini. Zvali su me „Jenki“ na fudbalskim utakmicama, gde su me „dobroćudno“ obarali na zemlju jer su lokalni dečaci znali da nemam pojma kako se igra ovaj sport. Bio sam stranac u sopstvenoj državi, tuđinac u tuđem svetu.

Jedna od prvih stvari koje su ušle u moje mlado uvo željno utisaka bila je štos-pesma Bernarda Kribinsa „Right Said, Fred“, o trojici aljkavih radnika koji pokušavaju da pomere nezgrapnan predmet (ne precizira se koji), a na kraju ga ostave u prizemlju pošto su prethodno demolirali kuću klijenta i popili nebrojene šolje čaja. Pesmu je producirao Džordž Martin, isti onaj džentlmen koji će potom nastaviti da radi s *Bitlsima*. Čudno je da me je, kao i Džona i Pola, najpre oduševio njegov rad s komičarima.*

Muzika mi je uvek pomagala da prebrodim nevolje, dok sam slušao glasove kako izlažu priče svojih života, a svirači u pozadini talasaju. Nisam imao pojma da nas kulturna revolucija pokrenuta rokenrolom čeka odmah iza ugla, kako bi pročistila ovu zemlju zvukom. Posleratni oporavak Engleske otvorio je vrata novoj vrsti humora. Dolazila su uživanja, nova zadovoljstva koja će odagnati tradicionalne britanske tugovanke. Da li je šestogodišnji dečak zaista mogao da prepozna vrednost produkcijskog tima koji je u studiju *Ebi roud* (*Abbey Road*) sastavio Džordž Martin zahvaljujući znanju i osećaju? Kako sam mogao da znam šta se događa? „Uvek znaš šta ti se dopada“, govorio je moj otac.

Jednom je moj desetogodišnji rođak Dejvid Hofton došao u posetu i poveo me na Boks hil. Imao sam svoj mač Ekskalibur zbog tada popularnog filma *Vitezovi okruglog stola* s Robertom Tejlorom u glavnoj ulozi. Ko bajagi smo

* *Bitlsi* su voleli snimke glumca Pitera Selersa koje je Martin producirao, pa je tako probijen led. (Prim. prev.)

se mačevali kada se grupa od desetak tinejdžera u kožnim jaknama stuštila na nas. U početku su nas samo zastrašivali, ali onda su počeli da izgovaraju nekakve nerazumljive stvari prikladne tinejdžerima u bekstvu iz „Dima“ (tako smo zvali London). Nije mi bilo jasno šta se dešava i taj osećaj me je plašio. Kada sam imao tri godine, neki dečaci su me vezali za drvo, igrajući se kauboja i Indijanaca, i na smenu me udarali u stomak, što me je na kraju odvelo u bolnicu na operaciju kile. Ipak, ništa se ozbiljno nije dogodilo ovom prilikom i uskoro smo se svi zajedno šalili. Sada znam da su to samo bili momci željni bekstva iz predgrađa koje se širilo ka Sariju. Pustili su nas da otrčimo niz brdo, ali kada sam majci ispričao šta se dogodilo, ona je ipak pozvala policiju. Povelili su nas nazad u svojim kolima uz zvonjavu. Pošli smo da im pokažemo gde se sve zbilo, a ja sam sedeo pozadi. Bilo je uzbudljivo identifikovati momke koji su se još uvek nalazili na istom mestu. Bilo mi ih je pomalo žao dok su ih odvozili, ali strah i uzbuđenje uvek idu podruku.

Kada sam imao oko šest godina, moji roditelji su primetili kako škiljim dok gledam televiziju. Uvek sam sedeo odmah ispred televizora, gotovo ulazeći u njega (pretpostavljam da su klinici tog vremena primili mnogo katodnog zračenja). Odveli su me tako do optičara, koji je ustanovio da sam veoma kratkovid i da moram, užas nad užasima, da nosim one grozne socijalne naočari okruglih okvira od kornjačevine kakve su imali starci. Iz nekog razloga bilo je to usrano i neprijatno osećanje, koje bi dovelo do toga da me u školi zovu „četvorooki“ ili „čoravko“. Tri godine mi je uspevalo da izbegavam nošenje naočara u školi, a sedeo sam u dnu učionice. Imao sam devet godina kada su moji roditelji otkrili prevaru, pa je otac napisao pismo školi upozoravajući ih da obavezno moram nositi naočare i sedeti napred. Prokletstvo, opet sam sputan!

Tako sam stavio cvikere, seo napred i slušao zadirkivanja da sam „četvorooki“ otprilike jedan dan, a onda su se postepeno svi navikli i naizgled zaboravili da ih imam. Oko godinu dana kasnije Džon Lenon je počeo otvoreno da nosi naočare. Kasnije sam saznao da je on bio ćorav kao slepi miš, ali nije pristajao da nosi naočare krijući to od ljudi, naročito od obožavalaca. Onda je pomislio: „Jebi ga“, stavio naočare i to je postalo veoma „kul“. To samo pokazuje da uvek treba biti pokretač trendova. Nemoj slediti ono što drugi smatraju modernim. Ovo sam zapamtio kao lekciju na vrlo ličnom nivou. Treba uvek biti svoj. Prihvatiš ono što jesi ili zauvek ostaneš na milosti i nemilosti ljudskim strahovima i životnim nemirima koji nas mogu upropastiti i odvući na dno.

Nedugo zatim napustili smo Dorking i preselili se u Goring na Moru, naselje u okviru južnobritanskog obalskog grada Vordinga, nedaleko od Brajtona. Bio je to kraj omiljen članovima kraljevske porodice jer se nalazio na moru, a svega sat vožnje od Londona. Čitave godine je vetrom šibano drveće stresalo lišće savijajući i uvijajući gole grane, primorano da se naginje severno, što dalje od ledenog daha i kiše kanala Lamanš. Tamno sivo nebo mrštilo se na svako ljudsko biće u prolazu. Udari vetra skoro da su me obarali s nogu. Ovo se nije moglo porediti sa žestinom zima na Long Ajlendu ili sa orkanima što prevrću automobile i čupaju drveće, koje sam svojim očima gledao s prozora kuhinje u Aveniji Konklin, ali klima Britanije je nepopustljiva, a njeno večno sivilo tek se povremeno prekine divnim sunčanim danom. Tada na trenutak nada zasija kroz oblake, tek da bi ponovo bila progutana.

Možda je bilo nečeg poetičnog u želji moga oca da se vrati u Englesku, što tada nisam mogao da dokučim, ali sada mislim da razumem. Sumorno vreme ume da oneraspoloži

čoveka, što vodi pronalaženju različitih zanimacija koje bi te mogle razvedriti. Imali smo još jedno preseljenje, još jedan novi dom, novu grupu prijatelja koje je trebalo steći i novu teritoriju za snalaženje.

Bio sam mlad, golobrad momčić. Moja kosa, suncem okupana plava u SAD, počela je da tamni ka svetlosmeđoj s tragovima riđeg. Pretostavljam da se tako probijalo moje irsko nasleđe, mada je mama imala izrazito crnu kosu. Živeli smo u južnom kraju Avenije Falmer. Otprilike jedan blok zgrada i još stotinak metara do rive, na kojoj se živica uzdizala do ono malo drveća koje je uspeo da odoli vremenskim uslovima. Odatle se tlo spuštalo ka kamenoj plaži što je vodila u tamnozelenu vodu mračnog Lamanša. Naša kuća bila je pretposlednja sa istočne strane ulice. Posle naše, bila je tu još jedna kuća, a onda duga drvena ograda zadnjeg dvorišta još jedne zgrade koja se mogla videti. Tako je otpočela moja životna sklonost životu pored mora. Spoznaja blizine širokog prostranstva koje nas povezuje sa ostatkom sveta veoma je uzbudljiva iako deluje i kao džinovska zabranjena teritorija.

Živeli smo u četvorosobnoj kući s baštom u susedstvu koje je mahom pripadalo srednjoj klasi. Svako od nas imao je svoju sobu. U posebno neprijatnim zimskim danima prepuštao sam se beskrajnim fantazijama dečjih ratnih igara sa svojim vojnicima-igračkama. Imao sam borce iz Američkog građanskog rata i čitave divizije učesnika Prvog i Drugog svetskog rata, Britance, Amerikance, francusku Legiju stranaca i naciste. Stavljaao sam snage američke Konfederacije zajedno s nacistima, još tada shvatajući neku vrstu sličnosti njihove rasne politike. Za jednog klinca, znao sam prilično o istoriji svih tih sukoba i dobro razumeo tehničke činjenice svakog od njih, uključujući razvoj bitaka i vrste oružja.

Čitao sam strip pod nazivom „Pobednik“, u kome su bile priče o nosiocima različitih odlikovanja, kao što je Krst kraljice Viktorije, i gde su se mogle na crtežima prepoznati razlike u naoružanju iz Prvog i Drugog svetskog rata. Moji roditelji nisu ni sanjali kako su ove dečje maštarije zasnovane na istorijskim činjenicama.

Takođe, bio sam zadivljen ličnošću Vinstona Čerčila, jer smo rođeni na isti dan. Nekoliko godina kasnije film „Mladi Vinston“ prikazaće ga kako se, kao dete, savršeno ozbiljno igra sa svojim vojnicima-igračkama, i ja sam tačno znao kako se tada osećao. Pročitao sam u nekoj dečjoj knjizi sve o njegovim ranim podvizima u Burskom ratu početkom XX veka i počeo da razumevam njegovu važnost za Britaniju u oba svetska rata.

Pohađajući školu pri Anglikanskoj crkvi, na zadovoljstvo moje majke, pristupio sam Izviđačima Goringa i bio odabran kao predstavnik naše čete na godišnjem Bejden Pouel skupu.* Bilo je to okupljanje na nacionalnom nivou kojim je trebalo da predsedava lično Čerčil. Kada smo stigli u Rojal Albert hol, na moje veliko razočarenje ispostavilo se da je Čerčil zbog bolesti prepustio svojoj supruzi Klemi da ga zameni. Kada je nekoliko godina posle toga umro, kao devedesetogodišnjak, veoma sam se rastužio. Kasnije, kada sam saznao za njegove surovo osvetoljubive postupke prema narodu južne Irske i britanskim radnicima, shvatio sam da ljudi imaju mnogo strana svojih ličnosti i ubeđenja. Ipak, Vinston Čerčil je bio heroj mog detinjstva.

U školi sam se isticao u čitanju. Brzo sam progutao sve knjige s polica biblioteke. Upijao sam romane Enid Blajton u serijalima „Pet prijatelja“ i „Tajanstvena sedmorka“, kao i

* *Robert Baden Powell* (1857–1941) – osnivač omladinskog pokreta izviđača, skauta. (Prim. prev.)